

L E O N I D L E O N O V

METELICE

DIVADLO PETRA BEZRUČE

LEONID LEONOV

DRAMATICKÉ DÍLO:

JEZEVCÍ • UNTILOVSK •
PROVINČNÍ HISTORIE •
SMÍR BADADOŠKINŮV
SKUTASEVSKIJ • POLOV-
ČANSKÉ SADY • VLK •
METELICE • OBYČEJNÝ
ČLOVĚK • LJONUŠKA •
VPÁD • ZLATÝ KOČÁR

**NEJZNAMĚJŠÍ
LITERÁRNÍ PRÁCE:**

Jezevci • Skutarevskij
Kasař • Dravá řeka •
Cesta za oceán • Ruský les

M E T E L I C E

Stěpan Syrovarov	Arnošt Borovec
Kateřina	Štěpánka Ranošová
Porfirij	Milan Koutný
Zoja	Daniela Šrajerořá
Marfa Kasjanovna	Soňa Šimberová
Lizaveta	Alena Tománková
Zinočka	Milada Albinová
Lopotuchin	Adolf Minský
Valka	Jiřina Třebická
Sarpion	Václav Roštlapil
Serjoža	Jindřich Dvořák
Madali Nijazmetov	Jaroslav Fukala
Potašov	Jeroným Horák

Zojini přátelé: Miloš Jahoda, Evelyn Lichá j. h., Jaroslav Podbiera j. h.

Hra o čtyřech jednáních
Překlad: Michail Ajvaz a Jaroslav Hulák

Režie: Evžen Němec
Hudba: Jan Tomšiček
Výprava: Luboš Hruza

Představení řídí: Marie Minská
Text sleduje: Marie Pohludková

Technicky spolupracují: Stavby: V. Plachý s kol. – Světla: B. Němeček s kol. – Dekorace: M. Rybiář s kol. – Kostýmy: B. Smetanová s kol. – Vlášeny: M. Kuthanová s kol. – Rekvizity: M. Padišová

Přestávka po 2. jednání

Premiéra 6. listopadu 1962.

DRAMATICKÉ DILO Leonida Leonova zaujímá v sovětské dramatické tvorbě místo velmi svérázné. Od běžné produkce se liší hlavně přístupem ke skutečnosti, která je pro autora pouze východiskem, materiálem, s jehož pomocí buduje obraz člověka uprostřed společenského dění, jeho krizi i katastrof. Leonov začíná psát dramata v druhé polovině dvacátých let a Velká říjnová socialistická revoluce do nich vstoupila jako téma etické. Divadlo pro Leonova není jen pouhou reprodukcí světa, je jeho filosofickým výkladem. Typická pro Leonovo dílo je myšlenka osvobození, očistění, napřímení člověka, jehož přirozeným stavem je „být svoboděn, radovat se z práce svých rukou a myšlenek a nebýt nikým vykořisťován“ (Cesta za oceán). Zápas postav o lidskou důstojnost a čistotu je výraznou obhajobou etických principů revoluce. Pathos Leonova díla má s Ruskem, které je zrodilo, společnou dialektiku: síla jeho světla je o to prudší a silnější, že

neodraženo ani nedarováno, bylo vydobyto na nejčernější temnotě. Neidealizovaný, nesentimentální, lacině nekoupený, ale tvrdě vydobytý pathos Leonova díla je pathos literatury, jejíž humanismus se zrodil z odvahy vidět skutečnost a člověka tak, jak je.

Problematika pádu a napřímení člověka, zápas o lidskou důstojnost, motiv návratu i motiv zločinu a trestu se objevuje ve všech Leonovových pracích v nejrůznějších variacích. Stejně i dialog o štěstí, o smyslu života si podávají hrdinové jeho děl ze hry do hry, z knihy do knihy jako štafetu, jako poselství. Leonov zachycuje své postavy v okamžiku zkoušky – a je k nim přísný. Nechává je zápasit se špinavým dědictvím minulosti i bojovat proti všemu, co ještě dnes nutí člověka padnout na kolena, když už se odhodlal vykročit „ne po čtyřech, ale po dvou, jak se sluší člověku“ (Metelice).

V Metelici jsou etické principy revoluce obhajovány proti atmosféře nedůvěry a strachu, v níž je člověk degradován a v níž se nejlíp daří zločincům. Stýká se tu tedy problematika morální s politickou velmi zřetelně. Zoja, mladé děvče, má na začátku hry vyplnit kádrový dotazník. V rubrice „otec“ musí i tentokrát stát „zemřel“. Ale Zoja ví, že to není pravda. Vzepře se životu vybudovanému na lži, řekne pravdu – a všichni se od ní odvrátí. Zůstávají jen dva nejvěrnější; metelice zuří za oknem i v nitrech hrdinů. Končí poslední den v roce, začíná nový rok. A tu přichází Zojin otec, vrací se z ciziny. Jeho přítomnost začíná prověřovat hodnoty, ukazuje „známé“ skutečnosti v novém světle. „Odsouzený“ se vrací, aby soudil. Člověk, který si vydobyl právo na návrat, odhaluje kariérismus a zbabělost těch, kteří pro své sobecké zájmy nejen ztratili

vlastní tvář, ale nutí i druhé lézt po kolenou. A jestliže lidé se zde osvobozují ze zajetí falešných představ a konvencí, jestliže se skutečně zdvihají ze země, je v tom velká síla člověka, který dokáže překonat i sebe sama, svůj strach. Největší vítězství revoluce je v tom, že podnítila morální sílu lidí – to dokazuje autor, který ví, že cena světla se objevuje v temnotách.

Pozoruhodnost zpracování Metelice tkví v tom, že v Leonově textu je položen důraz ne na jeho přímou, ale obraznou hodnotu. Obrazný význam faktů, který umožňuje zevšeobecnění, je zde mnohem důležitější než životní pravděpodobnost. Skutečnost je tu totiž nejen předvedena, ale i vyložena. Leonov soudí své postavy podle míry účasti na stavbě nového života. A soudí je přísně.

LEONID LEONOV: POZNÁMKY

Jestliže si někdo vážně myslí, že za poměrně krátký časový úsek, dejme tomu za pětadvacet let, se dá vytvořit docela „nové“ umění, tedy se určitě příliš nevyzná v kulturní problematice.

Já prostě nechápu, co to je člověk, který nemá chyby. Jestli to je penzista fyzicky neschopný hřešení, anebo výlupek netečnosti, víc než podivný v dnešní bouřlivé, protikladné a často až básnické době.

Mám za to, že člověka je třeba tvořit se všemi klady i záporů jeho duše a těla, a nepřihlázovat některé, i když někdy nežádoucí drsnosti jeho povahy. Vypulérované figury bez jediné poskvrny nejčastěji vidíme ve výkladních skříních konfekce. Stojí tam v nenucených postojích a jakoby rozmlouvají, ačkoliv jim to jde dost těžko, protože jsou bezhlavé.

Ale vážně – dobrý člověk vůbec neznamená dokonalý člověk! Jeho dobrota je výslednicí zápasu velmi dobrých možností s velmi špatnými. V umění nás zajímá, jakým způsobem k tomu dochází: jak člověk v sobě překonává špatnost a jak se v něm rodí ušlechtilá hnutí.

Divadlo, kino, stránka knihy i maličké plátno jsou arénou, v níž dochází k zápasu lidských vlastností. Tento zápas se stává významným, odehrává-li se v podmín-

kách silné povahy a pokud možno nevšedního rozumu. V opačném případě je málo zajímavý.

Ukazovat zaporné může být podle mého názoru užitečné v rukou dovedného mistra. Není opodstatněné domnívat se, že pohled na opilce ve škarpě v divákovi nutně vyvolá přání také se vyválet v blátě a že obraz defraudanta probudí neodolatelnou chuť rovněž sáhnout do kapsy státu a pak se oddat veselí, které skončí v šatlavě.

Je třeba dělat nové umění v plné důvěře k hledišti. Protože ať si má kultura a vkus diváků sebevětší výkyvy v důsledku klimatických nebo jiných otřesů, člověk zůstává v podstatě vždy dobrý.

Když už mám hovořit o podobě divadla budoucnosti, vybavuje se mi nejčastěji čistý a světlý operační sál, v němž se divákovi demonstruje rozevřená krásná lidská duše. A všichni, kdo stojí kolem, mohou sami vidět, jak pracuje, jak bije to lidské srdce, mohou vystopovat vznik událostí, zrod špatnosti nebo hrdinství, mohou si prohlédnout muskulaturu vášni, které hýbají světem... Uvidět, jaká jsou ta tvůrčí osvícení i prohřešky, ty omyly a muka neřestí, opojení i kocovina poklesků. Pochopit, co člověku škodí a co mu prospívá. A jak je to třeba dělat, aby přišlo štěstí.

VÍTE, ŽE...?

... v září uvedlo DPB pět premiér, z toho jednu světovou – LAŤKU Saši Lichého, jednu československou – LÁZEŇSKOU SEZÓNU západoněmeckého autora Clause Hubaleka, a další tři – MILENCE Z KIOSKU národního umělce Vítězslava Nezvala, ONDŘEJ A DRAKA Viktora Dyka a SLAVIKA Františka Pavlíčka?

... autor Lázeňské sezóny CLAV HUBALEK oznámil divadlu, že hodlá v polovině listopadu navštívit Československou republiku a při té příležitosti zhlédnout v Ostravě jednu z repríz své hry v DPB?

... oblíbení členové DPB VACLAV MARTINEC A FRANTISEK HUSÁK nastoupili na podzim k splnění základní vojenské služby? Václav Martinec odešel do Uměleckého vojenského souboru do Prahy, František Husák do Olomouce, odkud dojíždí ještě dohrávat některá svá představení.

... režisér DPB a známý autor Saša Lichý vytvořil po velkém úspěchu inscenace Tři mušketýři v minulé sezóně osobitou dramaturgií druhého dílu tohoto světoznámého románu? TŘI MUŠKETÝŘI PO DVACETI LETECH uvidíte v režii autora ještě do konce roku 1962.

... DPB se v lednu 1963 zúčastní festivalu divadel pro mládež, který se bude konat v Brně, svými dvěma význačnými inscenacemi – Nezvalovými MILENCI Z KIOSKU v režii Jana Kačera a Lichého LAŤKOU v režii Evžena Němce?

... že za rok 1961 uvedlo DPB 12 premiér, které na 356 představeních zhlédlo 154.313 diváků? V první polovině roku 1962 se uskutečnilo dalších 6 premiér a 198 představení za účasti 105.677 diváků.

ZDARMA

VÍTE, ŽE...?

Program připravila Zdenka Charvátová – Typografická spolupráce Rudolf Mikeska –
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p. závod Ostrava, provozovna 22, Hollarova 14

Cena 1,50 Kčs